ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.
ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ ΜΑΘΗΣΗΣ.

Επιμέλεια Σημειώσεων: Ελένη Μοσχοβάκη, Ιωάννα Μπαρούτα.

47Η & 67Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ ΧΙΟΥ-ΣΑΜΟΥ 2010-11

Το υλικό των σημειώσεων προέρχεται από ιδέες-δραστηριότητες που μας απέστειλαν τα παρακάτω νηπιαγωγεία τα οποία και ευχαριστούμε θερμά.

Νηπιαγωγεία Χίου	Νηπιαγωγεία Σάμου
1ο Νηπιαγωγείο Χίου	1ο Νηπιαγωγείο Πόλεως Σάμου
2ο Νηπιαγωγείο Χίου	2ο Νηπιαγωγείο Πόλεως Σάμου
3ο Νηπιαγωγείο Χίου	Νηπιαγωγείο Πυθαγορείου
4ο Νηπιαγωγείο Χίου	Νηπιαγωγείο Χώρας
5ο Νηπιαγωγείο Χίου	Νηπιαγωγείο Παλαιοκάστρου
6ο Νηπιαγωγείο Χίου	1ο Νηπιαγωγείο Ν. Καρλοβάσου
7ο Νηπιαγωγείο Χίου	3ο Νηπιαγωγείο Ν. Καρλοβάσου
8ο Νηπιαγωγείο Χίου	Νηπιαγωγείο Μεσαίου Καρλοβάσου
9ο Νηπιαγωγείο Χίου	Νηπιαγωγείο Λέκκας
10ο Νηπιαγωγείο Χίου	Νηπιαγωγείο Αγίου Κωνσταντίνου
11ο Νηπιαγωγείο Χίου	Νηπιαγωγείο Υδρούσσας
12ο Νηπιαγωγείο Χίου	Νηπιαγωγείο Κοκκαρίου
Νηπιαγωγείο Λιβαδίων	Νηπαιγωγείο Ηραίου
1ο Νηπιαγωγείο Βροντάδου	Νηπιαγωγείο Μυτιληνιών
3ο Νηπιαγωγείο Βροντάδου	Νηπιαγωγείο Πλατάνου
Νηπιαγωγείο Καρυών	Νηπιαγωγείο Βουρλιωτών
Νηπιαγωγείο Συκιάδας	
Νηπιαγωγείο Λαγκάδας	
Νηπιαγωγείο Καρδαμύλων	
Νηπιαγωγείο Κάμπου	
1ο Νηπιαγωγείο Καμποχώρων	
2ο Νηπιαγωγείο Καμποχώρων	
1ο Νηπιαγωγείο Αγίου Μηνά	
2ο Νηπιαγωγείο Αγίου Μηνά	
Νηπιαγωγείο Καλλιμασιάς	
Νηπιαγωγείο Θολοποταμίου	
Νηπιαγωγείο Καταρράχτη	
Νηπιαγωγείο Αγίου Γεωργίου	
Νηπιαγωγείο Νενήτων	
Νηπιαγωγείο Πυργίου	
Νηπιαγωγείο Λιθίου	
Νηπιαγωγείο Βολισσού	
Νηπιαγωγείο Ψαρών	

ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

ΠΩΣ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για άμεση τοποθέτηση ορίων και κανόνων καθώς αρκετά παιδιά έχουν την πρώτη τους επαφή με το σχολείο. Όλοι οι κανόνες προκύπτουν μέσα από **βιωματικές καταστάσεις προβληματισμού**, ιδιαίτερα τις πρώτες εβδομάδες του σχολικού έτους. Καθημερινά συμβάντα του νηπιαγωγείου οδηγούν σε συζητήσεις (π.χ. συγκρούσεις παιδιών, λανθασμένος τρόπος χρήσης παιχνιδιών, γωνιών ελεύθερων δραστηριοτήτων, χρήσης τουαλέτας) με τα παιδιά οι οποίες καταλήγουν είτε σε προτάσεις-τρόπους επίλυσης (πώς θα περνάμε καλύτερα χωρίς να στεναχωριόμαστε, με ποιο τρόπο μπορούμε να έχουμε μια *χαρούμενη* τάξη..) που εκείνα προτείνουν σε συνδυασμό με την καθοδήγηση των νηπιαγωγών. Επίσης, απαραίτητη είναι η συνεννόηση των εκπαιδευτικών για κοινή αντιμετώπιση κάποιων βασικών θεμάτων όπως είναι η ώρα της ξεκούρασης ή η άρνηση των παιδιών να τρώνε το φαγητό τους. Τέλος, αφόρμηση μπορεί να αποτελέσουν θεματικές προσεγγίσεις που επιλέγουν νηπιαγωγοί με θέμα «Γνωριμία με την τάξη μου», «Το νηπιαγωγείο μας…»

Επομένως, οι κανόνες μπορεί να προκύψουν είτε με την μορφή συζήτησης, είτε μέσα από καταστάσεις προβληματισμού (π.χ. Τι μπορούμε να κάνουμε για να μην είναι ακατάστατη η τάξη μας και να βρίσκουμε που είναι το κάθε παιχνίδι; Τι μπορεί να γίνει για να μη γίνεται τόση φασαρία; Τι γίνεται αν μιλάμε όλοι μαζί στην παρεούλα; Γιατί άρπαξες το αυτοκινητάκι από τα χέρια του Γιώργου που έπαιζε;…) είτε ως ανεύρεση λύσης σε καταστάσεις που δυσκόλεψαν τις/τους νηπιαγωγούς (π.χ. Κυρία, μου παίρνει τους μαρκαδόρους που έχω στο κουτί μου, κουτουλάμε τρέχοντας στην τάξη, πονάνε τα μάτια μας από τα χώματα στην αυλή…), με αφορμή κάποιο ατύχημα παιδιού μέσα ή έξω από την τάξη όπως και μέσα από δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν τις πρώτες εβδομάδες λειτουργίας και αφορούσαν τη γνωριμία των παιδιών με το χώρο της τάξης, τη λειτουργία των γωνιών. Γι' αυτό άλλωστε οι κανόνες μπορεί να διαφοροποιούνται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του χώρου και τις συμπεριφορές των παιδιών.

Ποιοί είναι οι κανόνες μας.

Οι κανόνες μας πρέπει να είναι λίγοι και να επισημαίνουν τις προσδοκώμενες συμπεριφορές στα παιδιά Για παράδειγμα είναι ενδιαφέρουσες οι επισημάνσεις – επεξηγήσεις που δίνει το νηπιαγωγείο

Βουρλιωτών Σάμου για τους κανόνες που τελικά υιοθετήθηκαν στη τάξη τους:

Είμαστε όλοι φίλοι: (που σημαίνει ότι δίνουμε το λόγο μας να αγαπάμε ο ένας τον άλλον, αποφεύγουμε να κάνουμε πράγματα, που μπορεί να πληγώσουν τους γύρω μας και που δεν θα θέλαμε οι άλλοι να κάνουν σε μας, τα χεράκια μας μαθαίνουμε να τα χρησιμοποιούμε μόνο για καλό σκοπό, ενώ τέλος δεν διστάζουμε να λέμε τη μαγική λεξούλα, όταν πρέπει, που διορθώνει τυχόν λάθη μας που δεν είναι άλλη παρά το από καρδιάς 'συγγνώμη'.

Όταν κάποιος θέλει να μιλήσει σηκώνει το χέρι του: (..όσο και αν μας 'γαργαλάνε' οι σκέψεις μας περιμένουμε να μας δοθεί ο λόγος για να μιλήσουμε…σηκώνοντας το χέρι μας δείχνουμε στους άλλους ότι θέλουμε να πούμε κάτι και να το μοιραστούμε στην ομάδα, χωρίς να χρειάζεται να ζαλίζουμε την κυρία και τα υπόλοιπα παιδάκια λέγοντας: '…να σου πω κάτιιιιιιι;'

Όταν κάποιος μιλάει εμείς τον ακούμε: (προσπαθούμε να μην 'πεταγόμαστε', γιατί τότε οι φωνούλες μας μπερδεύονται και το σίγουρο είναι πως κανένας δεν θα καταλαβαίνει κανέναν…παρομοιάσαμε την κατάσταση με το πλυντήριο ρούχων που βρίσκεται σε λειτουργία και που η μαμά μας επειδή βιαζόταν έβαλε στην ίδια πλύση ρούχα χρωματιστά και άσπρα με αποτέλεσμα να βάψουν και να καταστραφούν…επειδή σε καμία περίπτωση δεν θα θέλαμε να καταστρέψουμε και τις δικές μας κουβεντούλες κάνουμε υπομονή, προσέχουμε αυτά που λέει κάποιος και ποτέ δεν προσπαθούμε να καλύψουμε κάποιο άλλο παιδί με τα δικά μας λογάκια εάν δεν έχει τελειώσει αυτό που θέλει να μας πει).

Φροντίζουμε η τάξη μας να μένει καθαρή: (ορίζουμε κάθε μέρα και έναν διαφορετικό βοηθό (ως ομάδα υπηρεσίας) που θα είναι υπεύθυνος, για την καθαριότητα της τάξης μας. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι οι υπόλοιποι μπορούν να του κάνουν δύσκολη τη ζωή, όπως είναι το να φεύγουν από μία γωνιά εάν δεν την έχουν πρώτα τακτοποιήσει.

Τα παιχνίδια μας τα μοιραζόμαστε: (τα παιχνίδια είναι του σχολείου και ανήκουν σε όλους. Μπορούμε αντί 'να μαλώνουμε γι' αυτά να παίζουμε με αυτά'. Μαθαίνουμε να τα προσέχουμε και να τα χρησιμοποιούμε με ορθό τρόπο).

Παρακάτω παραθέτουμε κανόνες όπως ακριβώς διατυπώθηκαν σε διάφορα νηπιαγωγεία της Χίου και Σάμου. Παρουσιάζουμε κανόνες που τέθηκαν με διαφορετικό τρόπο από το συνηθισμένο καθώς και διαφορετικούς τρόπους εφαρμογής τους. Οι κανόνες τέθηκαν σε συνάρτηση με τις ιδιαιτερότητες του περιβάλλοντα χώρου και των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα παιδιά της ομάδας του κάθε νηπιαγωγείου.

1. ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ ή αλλιώς
   Για να περνάμε ωραία!

(Σε μορφή ποιήματος)

- Κάθομαι στη θέση σαν βασιλιάς.
  Χέρια έχω όμορφα καλά, ακουμπισμένα στα γόνατα.
  Το στόμα μου κρατάω κλειστό με φερμουάρ αληθινό.
  Όταν κάτι θέλω να πω το δαχτυλάκι σηκώνω το μικρό.
  Όταν τα κάνουμε όλα αυτά περνάμε όλοι φοβερά.

  Χεράκια που αγκαλιάζουν
  Ποδαράκια που περπατάνε
  Στοματάκια σιγανά, ευγενικά
  Ματάκια που προσέχουν
  Αυτάκια που ακούνε προσεκτικά

(Με την μορφή «Μπορώ -δεν μπορώ»)

- Μπορούμε να παίζουμε.
  Μπορούμε να σκάβουμε.
  Μπορούμε να μοιραζόμαστε.
  Μπορούμε να περπατάμε.
  Μπορούμε να συζητάμε σιγανά.
  Μπορούμε να τρώμε υγιεινά.
  Δεν μπορούμε να χτυπάμε.
  Δεν μπορούμε να σπρώχνουμε.
  Δεν μπορούμε να λέμε κακές λέξεις.
  Δεν μπορούμε να μιλάμε όλοι μαζί στην παρεούλα.
  Δεν μπορούμε να φέρνουμε παιχνίδια από το σπίτι.
  Δεν μπορούμε να τρέχουμε στην τάξη και στο διάδρομο.
  Όταν τα κάνουμε όλα αυτά περνάμε όλοι φοβερά.

(Με την μορφή προειδοποίησης)

- Χρησιμοποιούμε κάρτες χρωματιστές για προειδοποίηση: Μπλε ($1^η$ προειδοποίηση), Κίτρινη ($2^η$ προειδοποίηση), Κόκκινη (Στην $3^η$ κάρτα μαζευόμαστε στην 'παρεούλα' και το συζητάμε όλοι μαζί).

(Με την μορφή ταξινόμησης)

- Χρησιμοποιούμε δύο χαρτόνια διαφορετικού χρώματος, στο πρώτο γράφουμε «Αυτά που μπορώ να κάνω», στο δεύτερο «Αυτά που δεν μπορώ να κάνω».

(Με την μορφή ΄Υπόσχομαι να…΄)

- Γ.π., Να ζητάω συγγνώμη όταν παραφέρομαι..
- Να κλείνω καλά την βρύση και να προσπαθώ να μην ρίχνω νερά κάτω
- Να γυρίζω σιγά-σιγά τις σελίδες των βιβλίων
- Να διατηρώ τα βιβλία καθαρά χωρίς να γράφω πάνω τους..

(Με την μορφή 'Θυμόμαστε να..')

- Να βάζουμε τα καπάκια από τους μαρκαδόρους και τις κόλλες.
- Να λέμε αυτό που μας ενοχλεί ή δε μας αρέσει…..

1) «Λέμε ναι» (με μελωδία τραγουδιού π.χ. Λουκιανού Κηλαηδόνη)
Στο σχολείο λέμε ναι, στη φιλία λέμε ναι
Στα παιχνίδια λέμε ναι, στα βιβλία λέμε ναι
Στις αγκαλίτσες λέμε ναι, στο τρενάκι λέμε ναι (εεεε)

Όχι στους καυγάδες, όχι στο σκαρφάλωμα,
Όχι στο συντριβάνι, όχι στις πονηριές

Στη συζήτηση λέμε ναι, στην ομάδα λέμε ναι
Στην ευγένεια λέμε ναι, στο συμμάζεμα λέμε ναι
Στα γέλια λέμε ναι, στη βοήθεια λέμε ναι

Όχι στις καρφίτσες, όχι στις δυνατές φωνές
Όχι στην αγένεια, όχι στις πονηριές!

2) Δίστιχα για τη μετάβαση των δραστηριοτήτων που τραγουδούν τα παιδιά .
Ας μαζέψουμε τα παιχνίδια τώρα
ας μαζέψουμε τα παιχνίδια μας . (το τραγουδούν όταν συμμαζεύουν)

Μαζεύω τα παιχνίδια μου και κάθομαι στο κύκλο

Εμπρός παιδιά μαζευτείτε όλοι μες στο ζεστό το σχολείο μας.
Μας προσμένει το μάθημα και χαρούμενη δουλειά.

Να 'μαστε αγαπημένοι και πάντα ευτυχισμένοι
και την τάξη να μαζεύουμε καλά.

Ας αρχίσει η ιστορία, το παραμυθάκι μας
Και ας γίνει ησυχία στη τάξη μας
Μπρος ας μπούμε μες στη βαρκούλα με τα ολόασπρα πανιά

στο μικρό αλογάκι με τα ολόχρυσα φτερά.
Την τσάντα μου κρατώ πηγαίνω στο σχολειό
Με βήμα χαρωπό ένα δυό ένα δυό
Εκεί με καρτερεί η δασκάλα χαρωπή
τη τσάντα μου θα αφήσω το νού μου θα γεμίσω

Την τσάντα μου κρατώ, γυρίζω από το σχολειό
Την τσάντα μου φιλώ και τη μαμά φιλώ.

- Συνθήματά μας είναι: Είμαστε όλοι αγαπημένοι και ενωμένοι!
  Δε μας αρέσει η φασαρία, μας αρέσει η ησυχία

Σώπα, κοίτα, άκουσε (με ρυθμικό χτύπημα χεριών μια φορά για τη λέξη σώπα, μια φορά για τη λέξη κοίτα και τρεις φορές για τη λέξη άκουσε) Χρησιμοποιείται για την προσέλκυση της προσοχής των παιδιών όταν θέλουμε να τους πούμε κάτι σημαντικό π.χ. την ώρα των ελεύθερων δραστηριοτήτων.

Όλα για όλους και όλα στη θέση τους!

2. ΩΡΑ ΤΟΥ ΦΑΓΗΤΟΥ

- Ποιηματάκι: Τα χέρια πλένω, την τσάντα παίρνω, κάνω προσευχή ο νους μου στο φαί και θα συμμαζέψω, την τσάντα θα επιστρέψω!
- ΄Πρωτάθλημα Καλοφαγάδων΄. Ένας πίνακας στην τραπεζαρία με χρυσές ταινίες δίπλα σε κάθε όνομα παιδιού. Κάθε παιδί που τρώει όλο το φαγητό του συγκεντρώνει μια σειρά αυτοκόλλητα (αυτό ίσχυσε λόγω σοβαρής άρνησης από την πλειοψηφία των παιδιών να συμμετέχουν στην διαδικασία του φαγητού και παράπονα από τους γονείς).
- Την ώρα του φαγητού ορίζονται δύο παιδιά (π.χ. νήπιο / προνήπιο) διαφορετικά κάθε μέρα, που αναλαμβάνουν να μοιράσουν τους δίσκους φαγητού στα υπόλοιπα παιδιά (κάτω από το δίσκο αναγράφεται το όνομα του κάθε παιδιού).

3. ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Με την μορφή «Βοηθών της τάξης»: Εναλλασσόμενα ζεύγη ή μικρού αριθμού ομάδες παιδιών που θα ορίζονται υπεύθυνοι καθαριότητας, τακτοποίηση τραπεζιών, σερβιρίσματος φαγητού.. το χρονικό διάστημα που θα ορίσουμε εμείς (καθημερινά ή εβδομαδιαία..)

- *Κανόνες υγιεινής*: Ανοίγουμε την βρύση / βρέχουμε τα χέρια / βάζουμε σαπούνι / τρίβουμε τα χέρια μας κάνοντας σαπουνάδα / ξεβγάζουμε το σαπούνι / σκουπίζουμε τα χέρια μας / πετάμε το χαρτί στο καλάθι.

- Για την *τακτοποίηση* και τον *συντονισμό* της τάξης: Στο σχολείο που πηγαίνω/ παίζω, τρώω και μαθαίνω/ όλα τα τακτοποιώ/ είμαι παιδάκι καθαρό. Τα παιχνίδια στη γωνιά τους/ τα τουβλάκια στα κουτιά τους/ τα βιβλία καθαρά/ είναι όλα μια χαρά! Τα σκουπίδια στο καλάθι/ ε, αυτό το έχω μάθει/ Το σχολείο είναι καθαρό / τώρα πάω στον κύκλο και εγώ (ή τώρα φεύγω και εγώ).

4. Δανειστική Βιβλιοθήκη
    - Δανείζομαι ένα βιβλίο την Παρασκευή και το επιστρέφω τη Δευτέρα.
    - Χρησιμοποιώ την ειδική τσάντα για να μεταφέρω το βιβλίο.
    - Φροντίζω να διατηρώ το βιβλίο και τη τσάντα καθαρά.
    - Δανείζομαι ένα βιβλίο όταν έχω επιστρέψει το προηγούμενο.

Είναι προτιμότερο οι κανόνες να έχουν τη μορφή θετικού σχολίου. Με αυτό τον τρόπο τα παιδιά δεν νοιώθουν περιορισμό και απαγορεύσεις αλλά βιώνουν την αναγκαιότητα των κανόνων ως ένα μέσο το οποίο τα βοηθάει στη σωστότερη και πιο αποτελεσματική συνύπαρξη με τους άλλους.

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ.

Η καταγραφή των κανόνων είναι σημαντική και η αποτύπωση μπορεί να γίνει με ποικίλες μορφές:

Εικονίδια δίπλα στις γωνιές ελεύθερων δραστηριοτήτων όπου τα παιδιά με κριτς κράτς βάζουν τη φωτογραφία τους ή την καρτέλα με το όνομα τους. Υπάρχουν τόσες θέσεις όσο ο αριθμός των επιτρεπόμενων παιδιών ανά γωνία.

Φωτογραφίες των παιδιών που αναπαριστούν τους κανόνες.

Εικόνες από το διαδίκτυο ή clip Art.

Ζωγραφισμένοι κανόνες από τα παιδιά.

Κάρτες θετικής – αρνητικής τροφοδότησης (*κόκκινη* = λυπημένη φατσούλα, *πράσινη* = χαρούμενη φατσούλα) Πίσω από κάθε κάρτα είναι μια φωτογραφία που αναπαριστά μια αποδεχτή ή μια μη αποδεχτή συμπεριφορά.

Κανόνες-*παπαγάλοι* (ιδέα ενός νηπίου αφού σκέφτηκε ότι *ο παπαγάλος επαναλαμβάνει αυτά που ακούει, οπότε θα μας θυμίζει συνεχώς τους κανόνες!*)

Απλοί εικονογραφημένοι πίνακες, με την μορφή *«Για να είμαστε χαρούμενοι όχι λυπημένοι»* (κανόνες με εικόνες αποδεκτής και μη αποδεκτής συμπεριφοράς μαζί). Μπορεί να έχει τη μορφή πίνακα μονής ή διπλής εισόδου.

Δημιουργία μιας αφίσας συμβολαίου με τις υπογραφές των παιδιών.

Δημιουργία ενός μόμπιλ με τους κανόνες (καλύτερα όταν τα παιδιά τους έχουν εμπεδώσει)

Η Μασκώτ της τάξης υπενθυμίζει τους κανόνες π.χ. ο Κορνήλιος ο χάρτινος πλαστικοποιημένος δράκος κρατά πολύχρωμα μπαλόνια τόσα όσα και οι κανόνες…, ο Κλίφορντ, ο σκύλος με τους κανόνες-κόκκαλα.

Τα παιδιά πάντα συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία των κανόνων με το να προτείνουν, να υπαγορεύουν στις/στους νηπιαγωγούς οι οποίες αναλαμβάνουν την καταγραφή με μεγάλη γραμματοσειρά.

ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΕΜΠΕΔΩΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Οι οργανωμένες δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν στα νηπιαγωγεία, με σκοπό την εμπέδωση των κανόνων συμπεριφοράς από τα παιδιά, είχαν ποικίλες μορφές:

- Ανάγνωση παραμυθιών/ιστοριών (βλέπε Βιβλιογραφία) με σχετικό θέμα, συζήτηση, προβληματισμοί.
- Δραματοποίηση των σχετικών παραμυθιών.
- Αντιστοίχιση εικόνων των παραμυθιών με τους κανόνες συμπεριφοράς από τα παιδιά.
- Παρουσίαση εικονογραφημένων κανόνων – Συζήτηση.
- Δραματοποίηση των κανόνων συμπεριφοράς (βιωματική εμπειρία).
- Παντομίμα: Κάθε παιδί, αναπαριστά από έναν κανόνα και η υπόλοιπη ομάδα προσπαθεί να τον μαντέψει.

- Μουσικο-κινητικό παιχνίδι: Τα παιδιά χορεύουν ελεύθερα στον χώρο όσο παίζει η μουσική. Με την παύση της μουσικής ο χορός σταματά και τα παιδιά αναπαριστούν τον κάθε προσυμφωνημένο κανόνα.
- Τα παιδιά υπαγορεύουν τους κανόνες στον/στην νηπιαγωγό ή οποία τους καταγράφει, τα παιδιά κάνουν την εικονογράφηση (είτε σε μικρές ομάδες είτε ατομικά), συγκεντρώνουν το υλικό όλοι μαζί το οποίο και αναρτάται σε ορατό σημείο της τάξης (μπορεί να έχει την μορφή αφίσας, συμβολαίου της τάξης, ενός παιδιού που σκέφτεται τους κανόνες με ενδείξεις συννεφάκια γύρω του…).
- Ο/η νηπιαγωγός συλλέγει φωτογραφίες οι οποίες περιέχουν στιγμιότυπα από τις δράσεις των παιδιών στο χώρο της τάξης «Πριν κ Μετά» την εφαρμογή των κανόνων συμπεριφοράς. Όλοι μαζί συγκρίνουν τις καταστάσεις και επιλέγουν τις φωτογραφίες εκείνες με τους αποδεκτούς τρόπους συμπεριφοράς τις οποίες και αναρτούν με καμάρι στην τάξη.
- Παιχνίδια

α).<u>Τα χέρια δείχνουν τον σωστό κανόνα</u>': Η/Ο νηπιαγωγός αναφέρει τους κανόνες με σωστό και λανθασμένο τρόπο, γ.π. *Τα χέρια τα έχουμε για να χτυπάμε,* τότε τα παιδιά δείχνουν πως δεν συμφωνούν με την πρόταση αυτή με το να μην χτυπήσουν παλαμάκια. Αντίθετα, στον κανόνα *Στην παρεούλα περιμένουμε την σειρά μας για να μιλήσουμε*, τα παιδιά διακρίνουν τον επιτρεπτό κανόνα και τον επιβραβεύουν με παλαμάκια, τους αντίχειρες επάνω, με χαμόγελο, κ.ο.κ…, β) Για κάθε κανόνα που θυμάται κάθε παιδί παίρνει από ένα μαρκαδόρο. Το παιδί που μαζεύει τους περισσότερους επιβραβεύεται από την ομάδα με χειροκρότημα/ομαδική αγκαλιά.., γ) ΄Φωτεινοί σηματοδότες΄/ 'Κόκκινα και πράσινα σώματα' (Για να φτιάξουμε τους Φωτεινούς σηματοδότες και τα Κόκκινα –Πράσινα σώματα χρειάζονται κανσόν και ξυλάκια παγωτού): Η/ο νηπιαγωγός αφηγείται σύντομες ιστορίες με πρωταγωνιστές τα νήπια μέσα στο χώρο του νηπιαγωγείου. Τα νήπια κρίνουν τη συμπεριφορά των ηρώων των αυτοτελών ιστοριών σηκώνοντας ψηλά το κόκκινο (μη αποδεκτή συμπεριφορά) ή τον πράσινο σηματοδότη/σωματάκι (αποδεκτή συμπεριφορά), γ.π., *Η Κωνσταντίνα μπήκε στο σχολείο τρέχοντας* (κόκκινο)- *Ο Νίκος βοήθησε τον φίλο του να φτιάξει το παζλ* (πράσινο), δ) ΄Με ζευγάρια΄: Σ' ένα καλάθι βρίσκονται σε μορφή κλήρου, επιθυμητοί και μη κανόνες. Τα παιδιά αφού χωριστούν σε ζευγάρια, κρατώντας τις πινακίδες (πράσινη - κόκκινη), χορεύουν στο χώρο με μουσική υπόκρουση. Μόλις σταματήσει η μουσική, καλείται ένα ζευγάρι να διαλέξει και ν' ανοίξει ένα κλήρο από το καλάθι. Ανάλογα με την ορθότητα ή όχι του κανόνα, σηκώνουν την αντίστοιχη καρτέλα. Όποιος σηκώσει λάθος, φεύγει από το παιχνίδι.

Κουκλοθέατρο από την/τον νηπιαγωγό και από τα παιδιά με σχετικό θέμα (π.χ. *Ακαταστασία και η τάξη, Η Νίτσα η Κανονίτσα και ο Άκης ο Κανονάκης*.. Η/ο νηπιαγωγός αρχικά περιγράφει μέσω του κουκλοθεάτρου μια ιστορία

σχετικά με μια τάξη νηπιαγωγείου όπου δεν έχει κανόνες. Με την βοήθεια των γαντόκουκλων αναπαριστά δυσάρεστα γεγονότα που συμβαίνουν και γι' αυτό το λόγο προβληματίζει και ζητά από τα παιδιά να σκεφτούν τρόπους - λύσεις).

- '*Κούκλες με τα επτά συναισθήματα'.* Κούκλες που εκφράζουν : είμαι λυπημένος, είμαι χαρούμενος, είμαι θυμωμένος, είμαι έκπληκτος, φωνάζω, κοροϊδεύω, κλαίω. Στο τέλος της κάθε ημέρας, παροτρύνονταν τα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματα που ένιωσαν κατά την διάρκεια της ημέρας, παίρνοντας την ανάλογη κούκλα. Μ' αυτό τον τρόπο αναδύονται όλα τα προβλήματα που παρουσιάζονται στη μεταξύ τους συνεργασία αλλά και οι όμορφες στιγμές όταν συνεργάζονται ή ακολουθούν τους κανόνες της τάξης.
- Επιβράβευση συμπεριφορών που ακολουθούν τους κανόνες της τάξης (κορώνα = βασιλιάς της εβδομάδας, η μασκώτ η Ντόλυ η αγελάδα, η οποία στο τέλος της εβδομάδας επιβραβεύει τα παιδιά κουνώντας το κεφάλι και τα αυτιά της στο ρυθμό της μουσικής της.)
- Κούκλα (π.χ. Μια κούκλα στο σχολείο δεν συμπεριφέρεται με επιτρεπτό τρόπο. Τα παιδιά διδάσκουν τους κανόνες και της υποδεικνύουν τον αποδεκτό τρόπο συμπεριφοράς).
- 'Υπεύθυνος'. Ορίζεται κάθε μέρα ο Υπεύθυνος για την τήρηση κανόνων συμπεριφοράς στην τάξη, ο οποίος στο τέλος της ημέρας επιβραβεύει με μετάλλιο ή με χειροκρότημα τους συμμαθητές τους που τηρούν τους κανόνες.
- "Παπαγάλος": Όποιο παιδί παραβιάζει κάποιον από τους κανόνες, ένα άλλο παιδί γίνεται Παπαγάλος και του υπενθυμίζει τον αντίστοιχο κανόνα.
- 'Καρέκλες επίλυσης των συγκρούσεων'. Όταν παραβιάζονται οι κανόνες τα παιδιά παραπέμπονται στις καρέκλες επίλυσης των συγκρούσεων προκειμένου να συζητήσουν.
- ΄Αχνιστοί κανόνες΄. Δημιουργούμε μια μεγάλη κατσαρόλα από κανσόν, μέσα στην οποία βρίσκονται οι ΄αχνιστοί κανόνες΄ και ενός τραπεζομάντιλου πάνω στο οποίο κολλάμε πέντε πλαστικά πιάτα. Σε κάθε ένα από αυτά παρουσιάζεται μια επιθυμητή συμπεριφορά, εκτός από ένα, που παρουσιάζει αρνητική. Οι συμπεριφορές που παρουσιάζονται στα πιάτα είναι ζωγραφισμένες από τα παιδιά.
- Δημιουργία της *σημαίας* της τάξης με το αποτύπωμα της παλάμης μας. Πάνω γράφεται το όνομα της τάξης καθώς και στίχους από το τραγούδι της τάξης. Το τραγούδι της τάξης λέγεται κάθε φορά στον Κύκλο μαζί με το σλόγκαν *«Είμαστε όλοι φίλοι και βοηθάμε ο ένας τον άλλο»*

Στο παιχνίδι λέμε ναι
Και στο γέλιο ναι

Στην αγάπη λέμε ναι
Στη φιλία λέμε ναι
Στο σχολείο λέμε ναι
Στα βιβλία λέμε ναι
Όχι λέμε στη γκρίνια
Όχι και στους κατσούφηδες
Όχι λέμε στο ψέμα
Όχι και στον καυγά.

Το όνομα της τάξης βγαίνει ύστερα από διάφορες ιδέες που προτείνουν τα παιδιά και ακολουθεί πίνακας προτίμησης. Το όνομα που παίρνει τις περισσότερους ψήφους δίνεται στην ομάδα. Π.χ. «*Η ομάδα του ουράνιου τόξου!*»

- Σύμφωνα με το νηπιαγωγείο Βαθέος Σάμου, στον κανόνα του νηπιαγωγείου τους <Ακούμε με προσοχή αυτόν που μιλάει>, ένα από τα παιδιά πήρε το ρόλο του αφηγητή μιας ιστορίας και όλοι οι υπόλοιποι τον άκουσαν με προσοχή και σεβασμό. Στον κανόνα <Βγαίνουμε στην αυλή με τρενάκι για την δική μας ασφάλεια> αναπαράστησαν το τρένο τραγουδώντας το τραγούδι 'Τσαφ τσουφ το τρένο περνά' (από το βιβλίο της Κυνηγού Φλάμπουρα «Τραγουδώ και γυμνάζομαι»). Στην αρχή της χρονιάς το τραγούδι τους βοήθησε να συγκεντρωθούν. Τέλος, στον κανόνα <Αγαπάμε το παιχνίδι στην αυλή. Σεβόμαστε το μάθημα των άλλων>, επειδή το νηπιαγωγείο είναι συστεγαζόμενο, την ώρα του διαλείμματος, τα παιδιά του Δημοτικού κάνουν μάθημα. Έπρεπε να σκεφτούν έναν τρόπο για να μην παίζουν κοντά στα παράθυρα των τάξεων του δημοτικού σχολείου. Τα νήπια, πρότειναν μόνα τους να παίζουν μέσα στα πλαίσια μιας κόκκινης γραμμής, που υπάρχει στο γήπεδο. Αυτός ο χώρος, ονομάστηκε «ο χώρος μας» και στο άκουσμα αυτής της λέξης τα παιδιά συγκεντρώνονται γρήγορα στο συμφωνηθέν μέρος!
- Καθημερινή βιωματική εφαρμογή των κανόνων.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ:

- Οι καταγεγραμμένοι κανόνες πρέπει να είναι λίγοι και να τονίζουν τους βασικότερους κανόνες συμπεριφοράς.
- Η μορφή των κανόνων πρέπει να είναι σύντομη και πολύ περιεκτική.
- Ο κάθε κανόνας περιγράφει και εστιάζεται σε μια μόνο επιθυμητή συμπεριφορά.
- Αποφεύγουμε κανόνες που δεν μπορούμε να τους τηρήσουμε.

- Αποφεύγουμε διατύπωση κανόνων με τη μορφή του πρέπει.
- Αποφεύγουμε τη χρήση εξωτερικών ενισχυτών (π.χ. αυτοκόλλητα) αυτά τα χρησιμοποιούμε μόνο σε παιδιά με πολύ σοβαρές δυσκολίες προσαρμογής και σε αυτές τις περιπτώσεις σταδιακά προσπαθούμε να τα καταργήσουμε.
- Δεν επιβάλουμε κανόνες που δεν θα άρεσε να επιβληθούν σε μας!

Π.χ. Ο Κανόνας «Όταν τρώμε δεν μιλάμε» σε κανένα δεν θα άρεσε να βρίσκετε σε τραπέζι με άλλα άτομα και να μην έχει το δικαίωμα να μιλήσει. Είναι ένας κανόνας που συνήθως δεν τηρείται και επομένως δεν έχει αξία να επιλεγεί ως κανόνας. Αν το πρόβλημα είναι ότι τα παιδιά μιλούν και δεν τρώνε μπορούμε να επισημαίνουμε «Τρώω το φαγάκι μου μεγάλος να γενώ». Αν θέλουμε να μη μιλάμε με το στόμα γεμάτο με φαγητό μπορούμε να πούμε «Κλείνω το στόμα, μασώ καλά, καταπίνω, μιλώ μετά ! ».

- Επισημάνουμε μεγαλόφωνα τις συμπεριφορές των παιδιών που ακολουθούν τους κανόνες και **αγνοούμε τις αρνητικές**. Προβάλουμε συγκεκριμένες συμπεριφορές παιδιών και δεν μιλάμε γενικά και αόριστα. Π.Χ. Αντί να πούμε «Ο Γιώργος και η Μαρία συμμάζεψαν ωραία» μπορούμε να πούμε «Ο Γιώργος έβαλε όλα τα τουβλάκια στο κουτί. Η Μαρία τοποθέτησε τα καπάκια σε όλους τους μαρκαδόρους.»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

- «Ο Φώκος που νόμιζε ότι μισούσε το σχολείο», Βαγγέλης Ηλιόπουλος, εκδόσεις Πατάκη, 2002
- «20 κανόνες για να τα πας καλά στο σχολείο χωρίς να τρελάνεις την δασκάλα σου», Mark Weinstein, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2004
- «Όταν νοιάζομαι για τους άλλους», Spelman Cornelia Maude, εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2009
- «Τα χέρια δεν είναι για να δέρνουμε», Agassi Martine, εκδόσεις Μεταίχμιο, 2007
- «Τα θέλω όλα δικά μου», Μπέκερ Σέλυ, εκδόσεις Μίνωας, 2008
- «Όλα επιτρέπονται;», Nele Moost, εκδόσεις Παπαδόπουλος, 1999
- «Μην κάνεις αγριάδες γιατί θα βρεις μπελάδες», Phil Roxbee Cox, εκδόσεις Άγκυρα, 2007
- «Το εβδομαδιαίο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου», Barbara Backer, εκδόσεις Πατάκη, 2006
- «Μαθαίνω να φέρομαι σωστά», L. Gibbs, εκδόσεις Πατάκη
- «Γιούπι κέρδισα, κρίμα έχασα», Isabel Abedi, εκδόσεις Πατάκη, 2008
- «Αλήθεια σου λέω, δεν το έκανα εγώ», Μια ιστορία για την παραδοχή και τη συγγνώμη. Isabel Abedi, εκδόσεις Πατάκη, 2008
- «Το ελεφαντάκι που έπαιρνε τα παιχνίδια των άλλων», Νανά Μαρμαρά – Δαγιόγλου, εκδόσεις Κέδρος, 2007
- «Με πειράζουν», Green Jen, εκδόσεις Modern Times, σειρά Συναισθήματα
- «Το αρκουδάκι βοηθάει», Άλισον Ρέινολντς, μτφρ. Ρένα Ρώσση – Ζαΐρη, εκδόσεις Μεταίχμιο, 2009
- «Μην κάνεις αγριάδες γιατί θα βρεις μπελάδες», Col Phil Roxbee, μτφρ. Αγγελίδου Μαρία, εκδόσεις Άγκυρα, 2007
- «Ζηλεύω», μτφρ. Ευγενία Λαμπρινίδου, εκδόσεις Modern Times, 2006
- «Το βιβλίο των καλών τρόπων», Κριστίν Κουαρό, εκδόσεις Μεταίχμιο, 2006
- «Το ξωτικό της γκρίνιας». Φόβοι και συνήθειες των παιδιών. Jutta Belke, μτφρ. Ευγενία Καλουδά, εκδόσεις Modern Times, 2007
- «Απίθανοι ήχοι. ΠΡΙΤΣ», Προσχολική ηλικία, μτφρ. Κατερίνα Ροντογιάννη, εκδόσεις Ψυχογιός, 2009
- «Τα ξωτικά με μαθαίνουν καλούς τρόπους», Jutta Belke, μτφρ. Ευγενία Κολυδά, Modern Times, 2007
- «Το αρκουδάκι είναι ευγενικό», Reynolds, Alison, μτφρ. Ρώσση - Ζαΐρη, Ρένα, εκδόσεις Μεταίχμιο, 2009
- «Με το δεινοσαυράκι μου μαθαίνω καλούς τρόπους», μτφρ. Τασοπούλου, Άντα, εκδόσεις Σαββάλας, 2005